

Nr 138.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upphörande av pensionsrätt för vissa lärare vid de högre militärläroverken; given Stockholms slott den 17 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet:

I överensstämmelse med rikets ständers beslut vid 1856—1858 årens riksdag har Kungl. Maj:t i brev till statskontoret den 16 mars 1858 förklarat, att lärare vid dåvarande högre artilleriläroverket å Marieberg, vilken i denna egenskap tjänstgjort i 20 år eller därutöver, finge efter avskedstagande från lärarbefattningen under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, svarande mot

hälften av den avlöning, som han i egenskap av lärare åtnjöt vid avgången från läroverket.

Sedermera har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med beslut av 1884 års riksdag, i brev till statskontoret den 10 juli 1884 förordnat, att den rätt till pension, som i följd av rikets ständers beslut och brevet den 16 mars 1858 under stadgat villkor tillkomme lärare vid de högre militärläroverken, skulle upphöra, så vitt anginge vid dessa läroverk såsom lärare anställda officerare, med undantag för dem, som vunnit anställning före berörda den 10 juli 1884.

På grund av nämnda beslut anses pensionsrätt för närvarande tillkomma civila lärare vid de nuvarande högre militärläroverken, nämligen krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan.

Enligt inhämtade upplysningar äro ifrågasvarande lärare för närvarande 9 till antalet, därav vid krigshögskolan 3 lärare, vilka samtliga undervisa i främmande språk, samt vid artilleri- och ingenjörhögskolan 6 lärare, nämligen 2 lärare i matematik, 2 lärare i fysik, 1 lärare i kemi och 1 lärare i franska språket. Lärarna vid krigshögskolan åtnjuta en var arvode med 2,400 kronor för år jämte dyrtidstillägg. De lärare vid artilleri- och ingenjörhögskolan, vilka undervisa i matematik, fysik och kemi, åtnjuta årliga arvoden till belopp, varierande mellan 3,120 kronor och 2,280 kronor jämte dyrtidstillägg. Arvodet till den vid sistnämnda högskola anställde läraren i franska språket utgör, förutom dyrtidstillägg, 360 kronor för år.

Sedan fråga uppkommit om upphävande av omförmälda pensionsrätt, har i en inom försvarsdepartementet utarbetad promemoria till stöd för ett sådant upphävande framhållits, bland annat, att lärarbefattningarna i fråga vore att hänföra till bisysslor och således tillhörde det slag av anställningar, som numera icke ansåges böra medföra förmån av pension. I promemorian har ifrågasatts åtgärd i syfte att pensionsrätten skulle upphöra, dock ej beträffande lärare, som tidigare å sin befattning erhållit förordnande utan föreskrift därom att han skulle vara skyldig underkasta sig bestämmelse om minskning i eller upphörande av pensionsförmånen, som kunde varda i laga ordning meddelad.

Över nämnda promemoria hava yttranden inhämtats från inspektören för militärläroverken, efter hörande av cheferna för krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan, ävensom från arméförvaltningens civila departement och statskontoret.

Inspektören för militärläroverken har i ärendet anført i huvudsak följande:

Beträffande *lärarna i matematik, fysik och kemi* vid artilleri- och ingenjörhögskolan ville inspektören för militärläroverken framhålla, att stora krav måste ställas på dessa lärare. En anpassning av undervisningen efter de militära fordringarna på densamma förutsatte hos lärarna en så grundlig kännedom om högskolans organisation och om vissa militära förhållanden i övrigt, att densamma i önskvärd grad kun-

de förvärfvas först efter en flerårig lärarverksamhet vid högskolan. Det vore därför ett bestämt önskemål att under en följd av år kunna disponera lärarna i matematik, fysik och kemi vid högskolan. Täta ombyten kunde inverka menligt på undervisningen. Möjligheten till pension hade varit ett värdefullt medel att binda lärarna vid högskolan under erforderligt lång tid.

De arvoden, vilka för närvarande utginge till nämnda lärare, vore relativt små i förhållande till det omfattande arbete, lärarverksamheten krävde. Därest den compensation, som utsikterna till pension härutinnan utgjort, skulle bortfalla, syntes en ökning av arvodena bliva ofrånkomlig, om man skulle kunna påräkna fullt kompetenta lärarkrafter.

Med anledning härav ville inspektören för militärläroverken såsom sin uppfattning framhålla, att pensionsmöjligheterna alltjämt borde bibehållas. Däremot syntes det vara berättigat, att — på sätt föreslagits av chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan i av honom avgivet yttrande — bestämmelserna ändrades därhän, att pensionsbeloppet beräknades till 50 procent av det genomsnittsarvode, som vederbörande lärare åtnjutit under sin anställningstid vid högskolan.

Vad *språklärarna* beträffade ställde sig saken något annorlunda. Även om härvidlag i viss mån krävdes en anpassning av undervisningen efter militära förhållanden, vore emellertid ämnenas natur sådan, att kontinuitet i undervisningen vore mindre av behovet påkallad. Några svårigheter att — även om pensionsmöjligheten borttoges — rekrytera dessa beställningar med goda lärarkrafter syntes, såsom chefen för krigshögskolan även framhållit i sitt i ärendet avgivna yttrande, knappast föreliggande. Därest det ur besparingssynpunkt skulle anses önskvärt, att pensionsrätten för dessa lärare upphävdes, hade inspektören för militärläroverken sålunda intet att däremot erinra.

Arméförvaltningens civila departement har tillstyrkt utfärdande av bestämmelser i enlighet med det förslag, som innefattades i förenämnda promemoria.

Statskontoret har anfört följande:

Statskontoret hade vid ett tidigare tillfälle, då upphävande av nu ifrågakvarande pensionsrätt för civila lärare vid högre militärläroverk varit under övervägande, anfört, att ur principiell synpunkt intet vore att erinra mot pensionsrättens upphörande men att ämbetsverket — med hänsyn till vad av vissa militära myndigheter anförts därom, att en sådan åtgärd skulle komma att medföra krav på ökade arvoden — icke ansett sig kunna taga på sitt ansvar att förorda upphävandet av ifrågakvarande pensionsrätt. Statskontoret vidhölle, att omförmälda lärarbefattningar vore att hänföra till den kategori av statsbefattningar, för vilka — i likhet med exempelvis speciallärarbefattningarna vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut — någon pensionsrätt numera icke ansåges böra förekomma. I vad mån de av de militära myndigheterna anförda synpunkterna kunde äga berättigande, undandroge sig statskontorets bedömande. Det ville emellertid synas, som om för närvarande fullt kompetenta lärarkrafter skulle kunna erhållas för samma eller obetydligt höjda arvoden.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har statskontoret tillstyrkt vidtagande av åtgärd i enlighet med det remitterade förslaget.

Departementets
chefen.

De från äldre tid kvarstående pensionsföreskrifter, som gälla för ifrågavarande arvodestagare, synas icke stå i överensstämmelse med de principer, som numera tillämpas på pensionsväsendets område. På grund härav och då de skäl, som av inspektören för militärläroverken anförts, icke synas övertygande samt i övrigt icke finnes anledning att bibehålla bestämmelserna i fråga, tillstyrker jag, att föreskrift meddelas i enlighet med det föreliggande förslaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att den rätt till pension, som i följd av rikets ständers beslut och Kungl. Maj:ts brev den 16 mars 1858, såvitt pensionsrätten enligt Kungl. Maj:ts med riksdagen den 10 juli 1884 fattade beslut består, tillkommer lärare vid högre militärläroverk, skall upphöra, dock ej beträffande lärare, som erhållit förordnande utan föreskrift därom att han skall vara skyldig underkasta sig bestämmelse om minskning i eller upphörande av ifrågavarande pensionsförmån, som må varda i laga ordning meddelad.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

Olga Gjörloff.